

Voimien yhdistäminen antaa mahdollisuuksia

Työttömien terveyden tueksi – ammattilaisverkosto vahvistuu

Työttömien terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä kiinnostuneille ammattilaisille on tarjolla tukea ja vertaisoppimista työttömien terveystalvelujen ammattilaisverkoston kautta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Työterveyslaitos (TTL) ja Työttömien Keskusjärjestön Terveydeksi 2.0 -hankkeen verkostot on yhdistetty viime vuoden lopulla ja mukana on myös Terveydenhoitajaliitto.

Kit Wahlsten

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Työterveyslaitos ovat järjestäneet työttömien terveystarkastuksia tekeville terveydenhoitajille ja muille terveystalvelujen parissa työskenteleville ammattilaisille tilaisuuksia osana Työkykyohjelmaa. Nyt Työttömien terveyden tueksi -otsikon alla työskentelevä ja aiemmas- ta vahvistunut verkosto toivottaa tervetulleeksi kaikki työttömien terveystarkastuksia tekevät sekä työttömien terveystalvelujen kanssa työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntoutuksen ammattilaiset. Verkosto järjestää muun muassa koulutuswebinaareja, työpajoja ja erilaisia tapahtumia.

Millaiseen käytännön tarpeeseen laajentunut ammattilaisverkosto pyrki vastaamaan? Kehittämispäällikkö **Leini Sinervo** THL:sta kertoo, että työttömien terveystarkastuksia tekevät terveydenhoitajat eivät ole yhtenäinen ja samanlaisella osaamisella, orientaatiolla tai edes työnkuvalla toimiva ammattiryhmä.

Työttömien terveystarkastuksia tekevät useimmiten terveydenhoitajat, työterveyshoitajat tai sairaanhoitajat. Heillä on oman koulutustaustan ja mahdollisten täydennyskoulutusten lisäksi myös erilaista työkokemusta sekä vaihteleva mahdollisuus tehdä moniammatillista työtä tai ylipäättään yhteistyötä työllisyys- ja hoidon laajemman verkoston kanssa. Työnkuvat voivat vaihdella paljonkin.

Työttömien lakisääteisten terveystarkastusten toteuttaminen kunnissa on vaihtelevaa. Osin on kyse organisoitumisen eroista. Työttömien terveystarkastus on kuitenkin osa kansanterveystyötä. Laki itsessään ei kovin tiukasti rajaa työttömän terveystarkastuksen toteutusta ja jättää paljon tulkintaa. Verkosto kokoaa kehittämistarpeita ja rakentaa kansallista suositusta terveystarkastuksen toteuttamiseen.

Verkosto toimii alustana kokemusten vaihdolle

Leini Sinervo uskoo, että vertaistuelle ja vertaisoppimiselle on tilausta ja ammattilaiset kokevat tarpeellisen tavata, vaikka vain virtuaalisesti. Verkosto tarjoaa alustan ja toimii mahdollistajana vertaistuelle, tiedonvaihdolle ja dialogille. Parhaimmillaan verkoston kautta voi itse auttaa samaa työtä tekevää kollegaa tai saada vinkkejä tai uusia ajatuksia omaan työhön.

Sinervo toivoo, että verkostoon tulisi mukaan työttömien terveyspalveluja tuottavia terveydenhuollon ammattilaisia eri puolilta Suomea riippumatta siitä, missä organisaatiossa tai verkostossa he työskentelevät tai missä hankkeessa tai ohjelmassa tai miten laajalla tai suppealla työnkuvalla. Olisi hyvä kuulla erilaisia kokemuksia ja saada erilaista osaamista mukaan, jotta vertaisoppiminen ja tiedon vaihto olisi laajempaa ja monipuolisempaa.

Tuotepäällikkö **Kirsi Lappalainen** Työterveyslaitokselta toteaa, että työssä olevien työterveyshuollossa ja työttömien terveydenhuollossa sovelletaan osittain erilaista lainsäädäntöä, mikä hankaloittaa tasa-arvoisten terveyspalvelujen toteuttamista kaikille työkäisille. Tutkimusten mukaan pätkätyössä olevilla, työttömillä ja osatyökykyisillä on terveysongelmia työssäkäyviä enemmän, mutta heillä palvelujen saatavuus on huonompi, sillä kuntien terveyspalvelujen järjestämistävoissa on eroja.

Myös työterveyshuolto voi olla kattavuudeltaan erilainen, sillä yleensä pienet yritykset järjestävät suppeammat palvelut kuin keskisuuret ja suuret yritykset.

Työttömien terveyspalveluja toteuttavat ammattilaiset tarvitsevat erityisosaamista sekä työelämästä, työttömyydestä että työ- ja toimintakyvyn edistämisestä.

Perusterveydenhuollossa henkilöstön osaamisessa on suuriakin eroja, jotka voivat hankaloittaa asiakkaan asioiden eteenpäin viemistä.

Lappalainen harmittelee, että pysyvät, valtakunnalliset toimintamallit puuttuvat työttömyyden alkuvaiheen terveydenhuollosta. Tiedon kulku ja siirto työterveyshuollosta perusterveydenhuoltoon olisi tärkeää ja asiakkaan etuja palvelevaa. Kokeiluja ja ideoita on ollut, mutta asiat eivät ole edenneet riittävän konkreettisesti. Verkostotyöllä ja tiedon vaihtamisella tähänkin tilanteeseen voisi löytä parannusta.

Työttömien terveyspalveluja toteuttavat ammattilaiset tarvitsevat erityisosaamista sekä työelämästä, työttömyydestä että työ- ja toimintakyvyn edistämisestä.

Työttömien terveyspalvelujen ammattilaisverkosto

- Ilmoittautumislinkki verkostoon löytyy Innokylästä (Työttömien terveyspalvelujen ammattilaisverkosto)
- Vuonna 2022 järjestetään Työttömien terveyden tueksi -etäiltapäiviä (tukee vertaisoppimista ja välittää hyviä käytäntöjä)
- Kartoittaa kansallisen tason kehittämistarpeita ja kokoaa tietoa.
- Rakentaa ammattilaisten kanssa kansallista suositusta työttömien terveystarkastuksen toteutukseen.

Järjestökumppanit mukana verkostossa

Työttömien Keskusjärjestön Terveudeksi 2.0 -hankkeen hankepäällikkö **Katriina Lehtovaara** iloitsee verkoston vahvistumisesta ja siitä, että järjestötoimijat ovat mukana terveydenhuoltoa edistävien organisaatioiden kumppanina kehittämässä terveyspalveluja työttömille. Hanke on toiminut vuodesta 2016 ensin

ESR-rahoituksella ja sittemmin STEA-rahoituksella. Toiminnan ydin on lisätä tietoisuutta työttömien oikeudesta maksuttomaan terveystarkastukseen.

Hankkeessa työskentelee kaksi jalkautuvaa palveluohjaajaa, joiden työalueena on koko Suomi. He kiertävät työttömien yhdistyksissä ja matalan kynnyksen toimipaikoissa pitämässä infotilaisuuksia terveystarkastuksista ja antamalla samalla sosiaali- ja terveyspalveluohjausta siitä kiinnostuneille tai tarvitseville ihmisille. Koronasulkujen aikana palveluohjausta on annettu verkossa, puhelimitse tai sähköpostitse.

Katriina Lehtovaaran mukaan terveyspalveluissa tulisi ymmärtää entistä laajemmin työttömyyttä. Varsinkin pitkittynyt työttömyys tuo usein mukanaan muitakin hyvinvoinnin ylläpitämiseen liittyviä ongelmia kuten sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. Polarisoituminen terveyspalveluissa on näkyvää, sillä työttömät eivät hakeudu terveyspalveluihin, vaikka tutkimustiedon ja hankkeen havaintojenkin mukaan varsinkin pitkäaikaistyöttömällä voi olla varsin moninaisia terveys- ja muita ongelmia.

Verkostotyön Lehtovaara näkee isona voimavarana. Voimien yhdistäminen antaa mahdollisuuksia jatkaa ammattilaisten verkostoitumisen ja vertaisoppimisen tukemista laajemmilla hartioilla. ■

Terveystarkastajaliitto mukana alusta asti verkostopäivien suunnittelussa

Terveystarkastajien koulutuksellista edunvalvontaa hoitavana ammattijärjestönä Terveystarkastajaliitto on alusta asti ollut asiantuntijana mukana Työttömien terveyden tueksi -hankkeen verkostopäivien suunnittelussa. Verkostopäivät ovat saavuttaneet suuren suosion, koska erityisesti työttömien terveystarkastuksia tekeville työntekijöille kohdennettua täydennyskoulutusta ei juurikaan ole ollut tarjolla. Koulutuksellisen osuuden lisäksi myös verkostoituminen ja kokemusten vaihto ovat olleet keskeinen osa yhteisiä tapaamisia.

Työttömät henkilöt ovat lain mukaan oikeutettuja maksuttomaan terveystarkastukseen, mutta siitä huolimatta alueelliset erot terveystarkastusten toteutuksessa ovat edelleenkin suuria.

– Liittona olemme kantaneet erityisesti huolta työkykyarvioinnin osaamisesta työttömien terveystarkastuksissa, koska työkyvyn arviointi on yksi keskeinen henkilön työllistymistä tukeva tekijä, toteaa kehittämispäällikkö **Aija Saarinen**.

– Terveystarkastajat ja työterveysshoitajat ovat hoitoalan henkilöstöstä ne, joiden perus-

Terveystarkastajat ja työterveysshoitajat ovat hoitoalan henkilöstöstä ne, joiden peruskoulutukseen niin työkyvyn arviointi kuin terveystarkastuksetkin kuuluvat.

koulutukseen niin työkyvyn arviointi kuin terveystarkastuksetkin kuuluvat. Työttömien terveystarkastuksissa korostuu usein myös laaja-alainen elintapaohjaus, mikä sekään on keskeinen osa terveystarkastajien työtä, Saarinen jatkaa.

Terveydenhoitajana työllisyyspalveluissa

Terveydenhoitaja **Sanna Nurmi** on työskennellyt Salossa TYP-palveluissa työttömien terveystarkastusten parissa vuodesta 2010 alkaen. TYP-palvelu on työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua, jossa tuetaan asiakkaiden työllistymistä yhdistämällä terveydenhuollon, sosiaalipalvelujen, TE-palvelujen/kuntakokeilun sekä Kelan kuntoutuksen palveluja.

Millaisia terveystarvikkeita työttömille on TYPin kautta tarjolla?

Salon kaupungin työllisyyspalvelut toimivat Waltti-nimisessä rakennuksessa, jonne on keskitetty useita työttömille tarkoitettuja palveluja. TYP-palveluun tullessaan asiakas saa kutsun terveydenhoitajan luo terveystarkastukseen. Mikäli asiakas tarvitsee työkyvyn arviointia, se tehdään usein Walttissa työskentelevien terveyskeskuksen fyysiatrian lääkärin toimesta.

Muiden terveystarvikkeiden tarvetta arvioidaan sekä terveydenhoitajan että lääkärin vastaanotolla. Terveydenhoitaja on yksi asiakkaan omista työntekijöistä koko TYP-palvelun ajan ja häneltä voi kysyä neuvoja tarvittaessa. Terveydenhoitaja on asiakkaan kanssa yhteyksissä myös esimerkiksi työkyvynarviointiprosessin aikana. TYP:ssä työskennellään tiiviisti yhdessä muiden tahojen kanssa, jolloin sopivat kuntoutuspalvelut pystytään aikataulutamaan mahdollisimman hyvin asiakasta palveleviksi.

Ovatko asiakkaat tietoisia työttömille kuuluvasta lakisääteisestä terveystarkastuksesta?

Asiakkaat tulevat tarkastukseen yleensä kuultuaan tästä mahdollisuudesta joltain työntekijältä, kuten työllisyyden kuntakokeilusta, TE-palveluista, sosiaalitoimista tai työllisyysshankeista. TYP-asiakkailla terveydenhoitajatapaaminen kuuluu aina palveluprosessiin. Tämän lisäksi asiakkaat voivat olla itse suoraan yhteyksissä meihin terveydenhoitajiin ajan halutessaan. Yhteystiedot löytyvät kaupungin verkkosivuilta.

Piirja Akkamen

Olet tehnyt opinnäytetyönä kehittämisprojektin osatyökykyisten työelämään kuntouttavista palveluista. Mitä havaintoja siitä haluaisit nostaa esiin?

Kehittämisprojektini (Osatyökykyisten työelämään kuntoutumista tukevat palvelut Salon kuntakokeilussa) liittyi Turun ammattikorkeakoulussa suorittamiini YAMK-opintoihin. Sen tarkoituksena oli tukea Salon työllisyyden kuntakokeilun omavalmentajien työtä osatyökykyisten tai työkyvyttömiä työttömien työnhakijoiden kanssa. Kehittämisprojektissa tavoiteltiin omavalmentajien ja terveystarvikkeiden välisen yhteistyön helpottumista ja kokonaiskuvan muodostumista eri toimijoille. Toiveena oli osatyökykyisen työttömän työnhakijan palvelupolun selkeytyminen kuntakokeilun myötä muuttuneessa tilanteessa.

Kehittämisprojektin tuotoksena syntyi koulutus omavalmentajille työelämään

kuntoutumisen vaihtoehtoista ja työttömien terveystarvikkeista. Lisäksi omavalmentajien työpajatyöskentelyn ja ohjausryhmän kanssa käytyjen keskustelujen perusteella muodostettiin Omavalmentajavetoinen osatyökykyisten palveluprosessi Salon kuntakokeilussa -toimintamallin kuvaus.

Kehittämisprojektin aikana esille nousi teemoja, joita kannattaa lähteä tulevaisuudessa vielä kehittämään. Nämä teemat liittyivät osatyökykyisyyden tunnistamiseen, omavalmentajien tekemään palveluohjaukseen, viestintään ja tietosuojaan, omavalmentajien ja terveystarvikkeiden hyvään yhteistyöhön ja vastuista sopimiseen osatyökykyisen palveluprosessissa. Palvelujen laadukkuus ja niiden kehittäminen asiakastarpeiden ja muuttuvien rakenteiden mukaisesti on oleellisen tärkeää jatkossakin tulevat suuret muutokset huomioiden.

Miten tarpeellisenä näet työttömien hyvinvointia ja terveyttä koskevan yhteistyöverkoston terveydenhuollon ammattilaisten kannalta? Mitä toiveita sinulla on yhteistyöverkoston sisällölle?

Uskon, että kollegat laillani kaipaavat yhteistyöverkoston kautta saatavaa vertaistukea, ohjeita ja neuvoja. Terveydenhoitajat saattavat tehdä työttömien terveystarkastuksia muun työnsä ohella. Välttämättä omassa kunnassa ei myöskään löydy samaa työtä tekevää kollegaa. Osalle työttömien muut palvelut saattavat olla vieraampia, etenkin mikäli yhteistyö työllisyyspalvelujen kanssa on löyhempää. Verkoston kautta on mahdollista saada arvokasta tietoa muista palveluista ja käytännöistä.